

ВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ МІЖТЕКСТОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ У РОМАНІ ДАРИ КОРНІЙ «ЩОДЕННИК МАВКИ»

VERBAL MARKERS OF INTERTEXTUAL CONNECTIONS IN THE NOVEL OF DARA KORNIY "DIARY OF MAVKA"

Колоїз Ж.В.,

orcid.org/0000-0003-3670-2760

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови*

Криворізького державного педагогічного університету

У статті на матеріалі роману Дари Корній «Щоденник Мавки» порушено питання інтертекстуальності як текстової категорії, уналежнюваної до текстово-дискурсивного різновиду. Інтертекстуальність кваліфіковано як таку, що виходить за межі текстової матерії і дає змогу розглядати текст як складник комунікації не лише між мовцями, але й між текстами. Акцентовано на особливостях використання вербальних засобів, які транслюють міжтекстову взаємодію через використання своєрідних мовних маркерів – інтертекстем. Інтертекстеми, що сигналізують про використання «чужих» текстів, до яких апелює письменника, і які, узаємодіючи між собою, організують своєрідний інтертекстуальний простір. З-поміж джерел формування інтертекстуального простору досліджуваного роману виокремлено літературні й позалітературні, де перші проілюстровано «чужими» текстами передовсім національної літератури, другі – «текстами» живопису, їх вербальною маніфестацією.

Зосереджено увагу на експліцитних / імпліцитних вербальних маркерах міжтекстової взаємодії. Розглянуто графічні (лапки, курсив, напівжирний шрифт, спеціальний відступ), лексичні, лексико-синтаксичні (пряма / непряма мова, увідні формули) засоби експліцитності «чужого» тексту, що зазвичай сигналізують про наявність запозичення, сприяють його виявленню, однак не завжди допомагають його ідентифікувати. Окремий акцент зроблено на вербальних засобах міжтекстової взаємодії, що являють собою прецедентні феномени (імена, висловлення, тексти, ситуації). Схарактеризовано особливості імпліцитних «чужих» текстів, які повністю інтегровані в метатекст, максимально адаптовані до змістових і композиційних параметрів нових мовно-літературних контекстів.

Ключові слова: художній текст, інтертекстуальність, міжтекстові зв'язки, «чужий» текст, вербальні маркери, прецедентні феномени.

The article on the material of the novel Dara Korniy "Diary of Mavka" deals with the problem of intertextuality. Intertextuality is interpreted as one that goes beyond text matter. Also it allows you to consider the text as a component of communication between speakers and between texts. It is emphasized on the peculiarities of the usage of verbal means that broadcast intertextual interaction through the use of peculiar language markers – an intertext. Intertextuals, which in some way signal the use of "other people's" texts to which the writer appeals to, and which, interacting with each other, organize a kind of intertextual space.

Among the sources of formation of the intertextual space of the studied novel are two main segments – literary and non-literary, where the first is illustrated with "alien" texts primarily national literature, the second – "texts" of painting.

Attention is focused on explicit and implicit verbal markers of intertextual interaction. Graphic (quotes, paws, bold, special indentation), lexical, lexical-syntactic (direct / indirect language, exterior formulas) means of explicitness of "alien" text, which usually signal the presence of borrowing, contribute to its detection, but don't always help to identify. The article deals with verbal means of intertextual interaction, which are precedent phenomena (name, expression, text, situation). By adapting certain phenomena to the content and formal-structural parameters of his text, the writer also resorts to various author transformations.

The features of implicit "other people's" texts, which are fully integrated into metatext, are revealed, most adapted to the content and compositional parameters of new linguistic and literary contexts.

Key words: artistic text, intertextuality, intertextual connections, "alien" text, verbal markers, precedent phenomena.

Постановка проблеми. Сучасні текстоцентричні дослідження оприявнюють низку проблемних моментів, пов'язаних не лише зі структурою, семантикою чи стилістикою художнього тексту, але й з окресленням категорійних параметрів, що віддзеркалюють його внутрішню специфіку й визначають особливості породження та сприйняття адресатами. Типологія текстових категорій наразі доволі строката, ґрунтована на різних класифікаційних принципах, засвідчує

кількісний і якісний різнобій термінологічних понять, зокрема й у межах внутрішньотекстових і зовнішньотекстових зразків. Це певною мірою стосується й уналежнюваної до текстово-дискурсивного різновиду інтертекстуальності, що виходить за межі текстової матерії, дає змогу розглядати текст як складник комунікації між мовцями і між текстами. Відповідна категорія, виконуючи в художньому дискурсі текстотвірну функцію, маркується спеціальними вербальними засобами,

які потребують скрупульозного вивчення як на основі того чи того художнього твору, так і в межах творчого доробку кожного конкретного автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З другої половини ХХ ст. і донині художній текст загалом і міжтекстові зв'язки зокрема викликають неабияке зацікавлення як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Теорія інтертекстуальності пройшла тривалий шлях свого розвитку, означений науковими доробками різного гатунку й асоційований з різними іменами (Р. Барт, Ж. Бодріяр, Ж. Дерріда, Л. Дженні, Н. Кондратенко, Ю. Крістева, Ж. Лакан, О. Переломова, М. Ріффатер, Г. Сюта та ін.). Окремі синкретичні розвідки загальнофілологічного штибу стали підвалинами для розбудови комплексних філологічних студій, які окреслили нові тенденції аналізу тексту й скерували подальші наукові пошуки, зокрема й у царині текстолінгвістики.

Дослідження у сфері текстолінгвістики як інтегральної мовознавчої галузі, своєю чергою, актуалізували ключові проблеми міжтекстової взаємодії. Оперуючи поняттями на зразок «інтертекст», «паратекст», «метатекст», «прототекст», «ремінісценція», «алюзія», «цитата», «епіграф» тощо, науковці, з одного боку, демонструють розмаїття підходів до вивчення відповідного феномену, з іншого, – засвідчують відсутність його повної наукової рефлексії в лінгвістичному просторі. І як результат – неусталеність термінологічної практики і різнобій у підходах до систематизації матеріалу.

Теоретичні засади дослідження інтертекстуальності як лінгвістичного явища комплексно випрацювала О. Переломова. Кваліфікуючи поняття текстології як текстово-дискурсивну категорію, дослідниця упорядковує історію виникнення й розвитку теорії інтертекстуальності, осмислює основні термінологічні проблеми і, що важливо, употужнює лінгвістичний аспект його вивчення [7, с. 66–73]. Беручи до уваги напрацювання своїх попередників, науковець постулює думку про те, що інтертекстуальність є багатоаспектною психолінгвістичною категорією, що демонструє міжтекстову взаємодію на змістовому, лексичному, синтаксичному і стилістичному рівнях через використання своєрідних мовних маркерів – інтертекстем, які є вербальними засобами реалізації інтертекстуальних зв'язків.

Вербальні засоби інтертекстуальних зв'язків принагідно актуалізовано в монографії Н. Кондратеко. Аналізуючи художній дискурс модерністських і постмодерністських творів у межах неklasичної парадигми словесної твор-

чості, учена апелює до інтертекстуальності під час характеристики одного з засадничих принципів синтаксичної організації художнього мовлення – діалогічного, виокремлює й характеризує інтертекстуальну міфологізацію, інтертекстуальну цитацію, інтертекстуальну номінацію, інтертекстуальну алюзію та інтертекстуальну стилізацію [3, с. 176].

Г. Сюта, витлумачуючи рецептивну стилістику художнього тексту як нову філософію «його наукового пізнання як лінгвокультурного і когнітивно-комунікативного феномену, у якому закумуляовано образно-естетичний та інтелектуально-почуттєвий досвід різних поколінь українських письменників, мовно-культурну пам'ять нації» [9, с. 4], осягає категорію міжтекстової взаємодії у проєкції цитатного тезаурусу української поетичної мови ХХ ст.

Категорія міжтекстової взаємодії крізь призму міфопоетики загалом [1], міфопоетики дохристиянських міфологічних образів [5], фольклорних наративів [6] і т. ін. в романі Дари Корній «Щоденник Мавки» (2014) слугувала джерелом науково-дослідницьких пошуків і, відповідно, наукових дискусій передовсім літературознавців. Щоправда, поки що вивчена недостатньо, зокрема з позицій лінгвістичних, для яких важливим є не стільки змістове насаження художнього тексту, скільки маніфестована в ньому сукупність вербальних засобів загалом та інтертекстуальних маркерів зокрема, які дали змогу письменниці реалізувати концептуальний задум, сприяли створенню художньої панорами із залученням конкретних інтертекстуальних епізодів.

Постановка завдання. Репрезентувати вербальні маркери міжтекстових (експліцитних / імпліцитних) зв'язків у романі «Щоденник Мавки».

Виклад основного матеріалу. Насамперед акцентуємо на тому, що в реєстрі академічної енциклопедії «Українська мова» відсутня словникова стаття з реєстровим словом «інтертекстуальність». На лінгвістичний підхід до потрактування інтертекстуальності натрапляємо в термінологічній енциклопедії О. Селіванової [8, с. 191], а згодом і в «Словнику сучасної лінгвістики» А. Загнітка [2, с. 385]. І в першому, і у другому разі позиції лінгвістів суголосні з літературознавчими концепціями, доповнені певними елементами, що актуалізують окремі лінгвістичні аспекти. Пор.: інтертекстуальність – «вияв інтерсеміотичності (присутності) у тексті у вигляді включення до його тканини фрагментів або відповідних елементів інших текстів у вигляді маркованих чи немаркованих цитат, алюзій, ремінісценцій, що утворюють з відповідним авторським текстом особливе

сміслові цілі» [2, с. 385]. Такі витлумачення, цілком закономірно, унеможлиблювали проведення чіткої диференціації між тим, що є предметом студіювання мовознавців, а що залишається прерогативою літературознавців. Мовознавці прагнуть здебільшого синтезувати апробовані традиційні й інноваційні підходи до вивчення художнього тексту, пропонують інтегративні, зокрема лінгвокультурологічні, моделі опису інтертекстом як одиниць художнього мовомислення й репрезентантів культурного досвіду. Окрім того, до обов'язкової умови пізнання формально-структурних, семантичних, аксіологічних ознак інтегрованого в новий текст «чужого слова» вважають «усвідомлення механізмів й урахування особливостей мовно-психологічного сприйняття художнього твору» [9, с. 12], який у межах мовно-естетичної комунікації реалізується як текст за безпосередньої участі реципієнта. Ідентифікація міжтекстових зв'язків залежить як від рівня його інтелектуально-емоційного й чуттєвого досвіду, так і від використовуваних інтертекстуальних маркерів – формальних вербальних засобів, що сигналізують про використання «чужих» текстів, до яких апелює автор, і які, узаємодіючи між собою, організують своєрідний інтертекстуальний простір.

З-поміж джерел формування інтертекстуального простору роману «Щоденник Мавки» Дари Корній вирізняються два основні сегменти – літературні й позалітературні, де перші пов'язують із «чужими» текстами чи то національної, чи то світової літератури, другі, до прикладу, – з «мовою» живопису, адже художнє полотно – це також текст, який ми «читаємо» очима, аналізуємо деталі, аби краще зрозуміти задум художника. Напр.: 1) *Крислатий дуб, а під ним сидить козак Мамай. Схрестив ноги, тримає в руках кобзу, у зубах люлька, за ним коник вороний пасеться, запряжений, із сидельцем. Здається, що ось-ось підніметься козак, гукне коня вороного – і в похід. На дереві пташки співають, на гілці шабля висить, у височині сонце грає. За дубом хатка видніється, біленька, чепурненька, з великим вікнами. Під хатою призьба, щедро обтикана мальвами. А над ними бджоли гудуть. Десь ліворуч із-за хати визирають вишні та яблуні. То, певно, сад. Праворуч виблискує плесо ріки. А на плесі човник гойдається, вода у Дніпрі міниться на сонці, наче підморгує по-дружньому, кличе-манить, не відпускає. Перед козаком на скатерці мушкет лежить, глечик з кухлем стоять, книга розгорнута. Поруч казанець на вогні, смачна страва булькає: чи каша, чи юшка [4]; 2) «Зимовий Мамай» називалася картина. Мамай у звичній позі – позі лотоса.*

Довкола зима. Сніг укрит і дуба безлистого, під яким на вереті сидить козак з люлькою. За дубом видніються широкі ворота, також припорошені снігом, за ними зимовий сад та вкута білим снігом хатинка. Праворуч від козака нашорошив вуха, ніби слухає ту мелодію, яку на кобзі грає Мамай, коник вороний. Він припнутий до списа, увіткнутого в сніг. На дубовій гілці висить шабля та щит з гербом. Біля ніг козака – мушкет, порохівниця і кварта, щоб мед-вино пити. Вбраний Мамай децю тепліше, аніж на літніх полотнах, – у кожушину, шаровари та добрі чоботи [4].

Загадкового «Козака Мамай» вважають символом української етнокультури: на полотні зображений «козак з люлькою», який сидить «у позі лотоса», а поруч «коник вороний», «припнутий до списа», «на дубовій гілці висить шабля та щит з гербом» і т. ін. Письменниця актуалізує прецедентну ситуацію про старовинних «Мамаїв», яких вдалося зберегти до сьогодні і які попри суттєві відмінності репрезентують сталий шаблон (козак з бандурою, зброєю і конем біля списа), доповнюваний іншими сюжетами. До того ж прецедентну ситуацію увиразнюють і прецедентне висловлення на зразок «*Сидить козак у кобзу грає, що замислить – усе має*» [4]. Такий «вірш-дума» (С. Мишанич) насправді присутній на одній із картин, засвідчує органічне поєднання образотворчого і словесного мистецтва, відбиває гумористично-сатиричний напрям репертуару кобзарів тієї доби.

Це, вочевидь, дуже добре усвідомлює й авторка аналізованого роману, що часто-густо послуговується прецедентними висловленнями, так би мовити, козацької тематики, уводить у структуру свого твору «чужі тексти» зі скарбниці національної лінгвокультури, здебільшого фольклору, що зберігаються в когнітивній базі пересічного представника національної спільноти. Напр.: *Бо козак не боїться ні хмари, ні грому, як вийшов із дому [4]; Не журись, козаче! Нехай твій ворог плаче [4]; Чи так, чи сяк – не пропадеш, бо козак [4]; Козак живе не тим, що є, а тим, що буде [4]; Терпи, козаче! Отаманом будеш! [4]; Козак, як голуб – знявся та й полинув [4]* тощо. Такі інтертекстеми мають формально-граматичні й семантичні ознаки самостійної синтаксичної одиниці, характеризуються смисловою й інтонаційною завершеністю, а ефект їх впливу на читача почасти досягається за допомогою звукового оформлення, що складає єдине ціле з ритмом і значенням й окремо від них не може впливати на слухача: *Правду кажуть мудрі люди: «А козак, як орел! Вбачив дівку – зразу вмер!» [4];*

Як кажуть у нас: «Ліпше піду на Низ, щоб ніхто голову не гриз» [4]; У нас кажуть: «Не козакувати Миколі, бо не було в нього коня ніколи» [4]. Трапляються ситуації, коли паремії різного тематичного навантаження супроводжувани так званими увідними формулами, компонентом яких є лексема *приказка*, уживана у широкому потрактуванні. Напр.: *Як у твоїй улюбленій приказці, дороженька: «Народжений повзати – літати не зможе»* [4]; *Як у народній приказці. – Чому в хаті смердить? – Та то все невістка. – Та ж її вдома нема. – Як нема? Он її запаска висить... Тому й смердить* [4]; *«Задарма і тато з мамою не сплять» – ця борода приказка її першого чоловіка часто вигулькувала в голові...* [4]; *Як у приказці: «На чорта тобі ворота, як нема ні хати, ні плота!»* [4]. Конструкції як у (народній) приказці сигналізують про фольклорне джерело запозичених текстів. Варто наголосити й на тому, що прецедентне висловлення на зразок *Народжений повзати – літати не буде* засвідчує некоректні міжтекстові зв'язки, оскільки приписується тексту, до якого генетично не належить. Більшість сучасних мовців пов'язують відповідний афоризм із творчістю М. Горького, хоч і така позиція є помилковою, бо насправді його протоджерелом є байка маловідомого письменника І. Хемніцера «Селянин і корова» (1779).

Ритмічні прецедентні висловлення (народні паремії) споріднені до ритмомелодики народних (чи то пак – козацьких) пісень, що так само виступають своєрідною донорською сферою, яка живить інтертекстуальний простір досліджуваного роману: *Та, зрештою, як там у козацькій пісні співається: «Мені з жінкою не возиться, а тютюн та люлька козаку в дорозі знадобиться...»* [4]. У попередніх і крайній ілюстраціях інтертекстуальність є експліцитною (явною), інтертекстеми є впізнаваними не лише за рахунок так званої «ментальної паспортизації», співвіднесеності з конкретними текстовими джерелами, але й за через використання специфічних мета-операторів, до яких уналежують конструкції прямої мови, супроводжувані предикативними частинами з дієслівними компонентами на кшталт *кажуть, співається*, які безпосередньо налаштовують на сприйняття джерела повідомлення. Такі лексико-синтаксичні засоби експліцитності «чужого слова» подекуди кваліфікують як увідні формули (*як кажуть..., як співається...*), що апіорі передбачають атрибуцію цитат, відсилають читача до жанру прецедентного феномену. До того ж у проілюстрованих контекстах інтертекстеми супроводжувані графічними марке-

рами – лапками, які, власне, і сигналізують про те, що виокремлені в такий спосіб текстові одиниці належать не авторці новоствореного тексту. Своєрідною авторською підказкою слугує й атрибутивне словосполучення *козацька пісня* (ідеться про загальновідому козацьку пісню «Ой на горі та жінці жнуть»).

Подекуди письменниця транслює міжтекстові зв'язки, послуговуючись лексико-синтаксичними засобами з опорним компонентом *пісня* або ж субстантивованим прикметником на зразок *колискова*, як-от: – *Місяцю ясний! Батенько красний! – зашелестіли губи з дитинства відомі слова заклинальної пісні* [4]; *Згадав слова пісні. Закигикав собі під ніс:*

*Ой горе тій чайці,
Чаєцці небозі,
Що вивела чаєняток
При битій дорозі.
Ой ішли чумаки,
Весело співали
І чаєчку ізігнали,
Чаєнят забрали* [4];
*Бо колискову їй співали востаннє в дитинстві.
Люлю, люлю, люлешику,
Зварю тобі кулешику,
Нагодую, накармлю
І спаточки положу.
Коти сірі, коти білі,
Коти волохаті,
Не ходіть по хаті,
Не будіть дитяти* [4].

Графічні маркери на кшталт строф у прозовому тексті чітко окреслюють контекстні межі інтертекстом, підтримують їх лінгвокогнітивну автономність, сприяють миттєвому вирізненню на рівні візуального сприйняття, а спеціальні супровідники допомагають ідентифікувати «чуже слово». У ролі таких супровідників Дара Корній почасти використовує прецедентні імена. Напр.: *Вороги не менш важливі, аніж друзі. Без них ти не знаєш ніколи, чи йдеш у правильному напрямку. Як там наша Ліна каже:*

*Мої кохані, милі вороги!
Я мушу вам освідчитись у симпатії.
Якби було вас менше навкруги –
людина може вдаритись в апатію.
Мені смакує ваш ажіотаж.
Я вас ділю на види і на ранги.
Ви – мій щоденний, звичний мій тренаж,
мої гантелі, турники і штанги* [4].

У проілюстрованому прикладі вербальним засобом трансляції міжтекстових зв'язків слугує прецедентне ім'я *Ліна* («наша Ліна») літератур-

ного походження (ідеться про Ліну Костенко), уведене у структуру предикативної частини із подальшим дослівним цитуванням – відтворенням фрагмента чужого поетичного тексту без жодних, навіть мінімальних, модифікацій. Точне відтворення «чужого слова» стосується епітекстових структурно-композиційних позицій, характерне для епіграфів, що містять так звану паспортизацію з чіткою вказівку на автора чи / та джерело запозичення:

Як солодко грає, як глибоко крає, розтинає мені груди, серденько виймає...

Леся Українка. Лісова пісня [4];

Усяка голова має свій розум, Усяке Серце має свою любов.

Григорій Сковорода [4];

Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.

Григорій Сковорода [4] тощо.

Такі механізми актуалізації інтертекстуальних зв'язків «звільняють» читача від інтелектуально-емоційного напруження, нівелюють потребу самостійного впізнавання й ідентифікації «чужого» тексту, натомість, «сконцентровують увагу на змістово-аксіологічній сумірності» прецедентних висловлювань та їх реінтерпретації, дають змогу «визначити рівень збіжності авторських суб'єктивно-мовних й естетично-оцінних позицій, що їх вербалізовано у прецедентному і новоствореному текстах» [9, с. 111].

Для подібних зразків характерна не лише атрибуція, але й графічне маркування (курсив, напівжирний шрифт, спеціальний відступ). Вони слугують експозиційними елементами композиції роману, налаштовують читача на досягнення інтертекстуальних зв'язків. Скажімо, слова Лесі Українки, узяті з «Лісової пісні», є цитатою-імпульсом твору Дари Корній, особливо значущі для його адекватного сприйняття і розуміння, виконують проспективно-моделювальну функцію стосовно метатексту. Окрім того, саме «Лісова пісня» послужила прототекстом, на основі якого було створено новий текст, про що свідчить прецедентне ім'я *Мавка*, використане як компонент заголовкової назви, що в стислій формі інформує про зміст літературного твору, слугує своєрідним ключем для розуміння. Напр.: *Ви схожі на Мавку. Ні-ні, не ту нещасну з Лесиною «Лісової пісні», а ту – справжню, що поглядом закохує, а потім зводить з розуму та губить* [4]. Щоправда, інший компонент – щоденник – транслює міжтекстовий зв'язок із романом «Щоденник страченої» (2005) Марії Матіос (обидва романи – це історії жіночої пристрасті, самотності, страждань, страху,

роздумів, переживань і тривалого очікування щастя, для якого «потрібні двоє»). Заголовкова назва «Щоденник Мавки», як і епіграф до назви з «Лісової пісні», актуалізовані й у межах самого метатексту, як-от: *Він цей почерк упізнає серед мільярдів. Ним було написано «Щоденник Мавки», його Мавки. Вреши переборює себе, приклав пакунок до вуха, вчулася музика сопілки...*

Як солодко грає,

як глибоко крає,

розтинає мені груди,

серденько виймає... [4].

Вербальні маркери (прецедентні імена, висловлення, ситуації), які транслюють міжтекстову взаємодію з прецедентним текстом вирізняються надзвичайно сильним потенціалом впливу, привертають увагу реципієнта, викликають певні асоціації, на які розраховує письменниця.

Прецедентними феноменами, орієнтованими на національну культуру, є висловлення (як і саме ім'я) Григорія Сковороди, репрезентовані не лише в епітекстових позиціях, де точні цитати (мовомисленнєві стереотипи) слугують інтертекстуальними маркерами, ідентифікаторами прецедентних джерел. «Чуже слово», приписуване Сковороді, уведене до структури роману Дари Корній у вигляді точних цитат, що являють собою, наприклад, надфразні єдності (*Сковорода навчав, що «в природі є краса, гармонія, а в суспільстві панує несправедливість, і щоб змінити макросвіт, треба кожному змінити насамперед мікросвіт, себе самого. Тож пізнавай себе, а пізнавши – удосконалюй. Пізнавши себе, швидше зрозумієш, що маєш робити. А поки що чимало людей займають не свої місця: один ходить за плугом, а він від природи музика, інший працює суддею, а йому б пасти череду»* [4]), або непрямої мови – складнопідрядного з'ясувального речення, головна предикативна частина якого містить вказівку на джерело інформації (*Великий філософ доводив, що людина не може бути щасливою, якщо діє всупереч своїй природі* [4]). Авторка зумисне тематизує взаємодію між текстами, робить її очевидною для читача, використовуючи задля цього спеціальні вербальні засоби. В окремих випадках інтертекстуальним маркером слугує лексема *цитувати*, як-от: *Вона виразно процитувала ще один уривок зі Сковороди: «Що тобі найпотрібніше, то те знайдеш у самому собі»* [4]. Пор. інші інтертекстеми: *Любив цитувати слова Маленького Принца Екзюпері: «Ми відповідаємо за тих, кого приручили»* [4].

Подекуди прямі лексико-семантичні засоби експліцитності цитати відсутні (на наявність

цитати вказує хіба що графічне маркування на кшталт лапок). Проте письменниця все ж таки опосередковано робить авторську підказку, удаючись до актуалізації прецедентних ситуацій, як-от: «Бути щасливим означає знайти самого себе». О! Як сказано! Тому, друже-брате, бери свою торбу і гайда до мене спати [4] (лексема *торба* актуалізує ситуацію із життя мандрівного філософа, який із торбою за плечима ходить селами). Дара Корній постулює думку Г. Сковороди про те, що кожен має право на справжнє щастя, для якого людина повинна пізнати себе, свою духовну сутність (трактат «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті»). Перегук текстів маркований певними мовними сигналами (Історія четверта. Щастя та Розум).

У романі «Щоденник Мавки» наявні імпліцитні (приховані) «чужі» тексти, повністю інтегровані в метатекст, максимально адаптовані до змістових і композиційних параметрів нових мовно-літературних контекстів. Такі інтертексти практично «розчиняються» в тих чи тих фрагментах метатексту. Напр.: *Хе! Орел, що мух не ловить. Уже вибач, братику, але скажу по правді: хоч ти і вдавав, що все гаразд у твоєму особистому житті, та ж я добре бачив, що ні. Знаю, що зі своїм законом у чужий монастир лізти не годиться, тому й не пхався. <...> Мені одного разу стало. Витріщилася твоя Ірка на мене, як лях на козака. Ага, мені й кусок у горло не поліз [4]; І тоді, наступивши на горло власній пісні, Антоніна перетворилася на найкращу подругу Магдалени. Сіра миша ні про що не здогадувалася, навпаки довіряла в усьому Тонечці, щиро співчувала їй – а-я-яй, яке горе, бідна жінка, яку з малям лишив чоловік [4].* Різні за походженням та структурно-семантичними і стилістичними характеристиками, прецедентні висловлення органічно вплітаються в авторський текст. Деякі зразки «чужих» текстів, так би мовити, просто розлапковуються, переходять зі статусу експліцитних у статус імпліцитних, змінюючи своє функційне навантаження, інші – піддаються індивідуально-авторській трансформації. Пор.: *Орел мух не ловить* («*Aquila non captat muscas*»)

(латинське прислів'я); українське прислів'я *У чужий монастир зі своїм уставом не ходять* (українське прислів'я); *Наступити на горло власній пісні* (крилатий вислів В. Маяковського з поеми «На увесь голос» (1930), за яким закріпилося значення «обмежувати себе; тамувати в собі щось»); *сіра миша* («Сіра миша» (1988) – назва кінофільму за мотивами однойменної повісті В. Ліпатова). Перелік ілюстрацій можна продовжувати, адже аналізований текст буквально помережений «чужими словами», які письменниця використовує для найменування й характеристики різних фрагментів зображуваної дійсності. Адаптуючи ті чи ті прецедентні феномени до змістових і формально-структурних параметрів свого тексту, Дара Корній вдається й до різноманітних індивідуально-авторських трансформацій, застосовує ті чи ті лінгвістичні механізми перетворень, які, вочевидь, й окреслюють перспективу подальших наукових досліджень.

Висновки. Узагальнюючи, зауважимо: творчий доробок Дари Корній посідає важливе місце в національній лінгвокультурі. Її роман «Щоденник Мавки» являє собою метатекст, спродукований з опорою на прототекст – драму-феєрію Лесі Українки «Лісова пісня». Новий авторський текст транслює міжтекстові зв'язки з низкою літературних і позалітературних джерел. Ідеться не лише про тексти національної лінгвокультури (фольклорні чи то класичні), але й іншопольські, а також універсальні тексти, уналежені до світових здобутків. На жаль, обсяг запропонованої розвідки унеможливив викінчений аналіз усіх складників інтертекстуального простору досліджуваного роману.

Акцент зроблено передовсім засобах експліцитності / імпліцитності «чужого» тексту, на вербальних маркерах (графічних, лексичних, лексико-синтаксичних), які зазвичай допомагають читачеві ідентифікувати джерело запозичення, інтерпретувати авторський задум. Перспективу дослідження вбачаємо також у комплексному дослідженні інтертекстуального простору, зокрема його вербальних маркерів, творчого доробку Дари Корній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гурдуз А. Міфопоетика роману Дари Корній «Щоденник Мавки». *Studia methodologica*. 2015. № 40. С. 307–312.
2. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Т. 1: А – Й. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
3. Кондратенко Н В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 320 с.
4. Корній Д. Щоденник Мавки : роман. Харків : КК «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 304 с. URL : <https://www.rulit.me/author/kornij-dara/shchodennik-mavki-get-402265.html>

5. Кушнірова Т. В., Дмитрюк С. С., Шишковська Л. О. Міфопоетика дохристиянських міфологічних образів у «Щоденнику Мавки» Дари Корній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2021. № 48. Т. 4. С. 81–84.
6. Мізінкіна О. О., Кара А. І. Фольклорний наратив у контексті роману «Щоденник Мавки» Дари Корній: д о проблеми тексту у тексті. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 102–106.
7. Переломова О. С. Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу: діахро- нічний аспект : монографія. Суми : Вид-во СумДУ, 2008. 208 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
9. Сюта Г. М. Цитатний тезаурус української поетичної мови XX століття : монографія. Київ, 2017. 384 с.